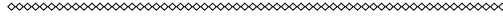

LIBRI GEDANENSES XXXIX, 2022

NIEZNANY WIERSZ LUDWIKA NIEMOJOWSKIEGO
OFIAROWANY WALERII ŻARNOWSKIEJ

DO DRUKU PODAŁ TADEUSZ ORACKI

Ludwik Niemojowski (ur. w 1823 roku w Warszawie – zm. w 1892 roku tamże) nie należy do autorów wybitnych, nie cieszył się dużą poczytnością i pochwałami krytyków literackich; toteż nic dziwnego, że został szybko zapomniany. Wprawdzie skromne informacje o nim ukazały się w różnych encyklopediach, ale do dzisiaj nie znamy wielu szczegółów z jego życia i działalności. Pominięto go w fundamentalnych nowoczesnych wydawnictwach biograficzno-bibliograficznych, takich jak na przykład *Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”*, *Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku* i *Dawni pisarze polscy. Od początków piśmiennictwa do Młodej Polski. Przewodnik biograficzny i bibliograficzny*. Jedynie Paweł Hertz uwzględnił go w swej obszernej antologii *Zbiór poetów polskich XIX wieku*¹, a Hanna M. Małgowska opracowała biogram w „Polskim Słowniku Biograficznym”, przypominając tego podróżnika, etnografa i pisarza².

Niemojowski pochodził z rodziny ziemiańskiej osiadłej w Kaliskiem. Po śmierci ojca Gabriela objął dobra Radoszewicze w powiecie wieluńskim, gdzie zajmował się gospodarstwem i rozpoczął twórczość literacką; potem osiadł w Warszawie nawiązując współpracę z miejscowymi czasopismami, publikując wiersze, opowiadania i szkice etnograficzne (pisane po odbyciu wielu podróży, w tym do Włoch). Debiutował w 1847 roku jako dramaturg. Wydał między innymi *Komedie* (Warszawa 1856) i *Obrazy z Pisma świętego* (Poznań 1856). Z powodu zaangażowania w działalność powstańczą 1863 roku został skazany na zesłanie syberyjskie, gdzie spędził około dziewięć lat.

¹ *Zbiór poetów polskich XIX w.*, ułożył i opracował P. Hertz, księga trzecia, Warszawa 1962, s. 168-171.

² H.M. Małgowska, *Niemojowski Ludwik (1823-1892)*, „Polski Słownik Biograficzny”, t. 23, Wrocław 1978, s. 28-29.

Wróciwszy do Warszawy kontynuował działalność pisarską, publikując tam między innymi po części autobiograficzne *Obrazki Syberii* (1875) – z ilustracjami E.M. Andriollego – oraz utwory poetyckie dla dzieci w zbiorach: *Ziarenka* (1875) i *Trójlistek* (1881). Wydał także wierszowane opowiadania pod tytułem *Gawędy* (1883) i oparte na motywach z własnych doświadczeń podróżniczych i towarzyskich *Powieści i szkice obyczajowe*, tom 1-3 (1881).

Starzec w gronie dzieciak

Wiersz ofiarowany Wnej Walerii Żarnowskiej
 przez Ludwika Niemojowskiego

Za wioską, pod wzgórkim, gdzie gęsta leszczyna
 Osłoną swych liści roztacza cień wkoło
 Schodziła się dzieciak niewinnych drużyna
 I w pługach i w skokach igrała wesoło,
 A pośród gromady dzieciątek malutkich
 Z schyloną przebiegiem lat długich postawą
 Oparty na kij, o włosach bielutkich
 Był starzec co wdzięczną nie gardził zabawą,
 Co patrząc miłośnie na mały ów światek
 Wmieszał się z rozkoszą w gwarliwy rój dzieciak.
 Dziwili się ludzie. „Nie tobie radosny
 Szał uciech i zabaw staruszku zgrzybiały
 Dla ciebie już minął uroczy dzień wiosny
 A zima wdzięk kwiecica zmieniła w szron biały,
 Tyś w długim istnieniu wiek zloty już przeżył,
 Tyś ustał w walk znoju, tyś przebrzmiał w złud pieśni,
 Tyś w chwilach młodości i kochał i wierzył
 Dziś stojąc nad grobem chcesz odżyć w swej pieśni.
 O starcze niebaczny rzuć szalą dziecięce
 I w cichej modlitwie do Boga wznies ręce!”
 „Jak zima wraz z wiosną” staruszek im rzecze
 „Łączą się kolejną swych przemian bezwiedną,
 Tak i w lat upływie istnienie człowiecze
 W dwóch bytach krańcowych dążenie ma jedno;
 Na pozór przeciwne, dwa życia wyniki
 Początek i koniec splatają się społem,
 Choć starzec już poznał wiekowe tajniki
 A dziecię w śnie utrud jest jeszcze aniołem,
 Ja zatem przejęty miłością dusz bratnią
 Wiążę brzask jutrzeński z dnia chwałą ostatnią.
 Serduszek dziecięcych nie wstrząsa szal wrażeń
 Gdy moje marzenie u grobu zagasło

W dwóch krańcach stawieni czujemy jednak,
Jednakim myśl naszą połączył los wątkiem,
Bo to co dla starców jest końca oznaką
Dla dziatki się staje istnienia początkiem
Więc łączymy ubiegłych i przyszłych żądz siłą
Dwie życia kończyny – kolebkę z mogiłą.”

Rękopis podanego do druku wiersza Ludwika Niemojowskiego, poświęconego ziemiance i działaczce oświatowej Walerii Żarnowskiej (zm. w 1890 roku), pochodzi ze zbiorów prof. Tadeusza Orackiego, który przekazał go PAN Bibliotece Gdańskiej.